

**MENSUR BİR MAKTEL-İ HÜSEYİN:
HİLMÎ-ZÂDE İBRÂHİM RIF'ATIN "VAK'A-İ DİL-SÛZ-I KERBELÂ"SI**

İlyas KAYAOKAY*

Öz: İslam tarihinin en üzücü olaylarının başında gelen Kerbelâ, kültür ve edebiyatlara da aksetmiş, Arap, Fars ve Türk sahası edebiyatlarında "maktel" adı verilen bir edebî türün teşekkül etmesine vesile olmuştur. Edebiyatımızda muhtevası Maktel-i Hüseyin olan manzum, mensur veya manzum-mensur karışık pek çok eser kaleme alınmıştır.

Maktel-i Hüseyin'lerin edebî cihetlerinin yanında tarihî vesika özellikleri de vardır. Bu makalede, tarihî vesika yönü ağır basan, Hilmî-zâde İbrâhîm Rif'at adında bir öğretmenin yazdığı Hazret-i Hüseyin ve Vak'a-i Dil-Sûz-ı Kerbelâ adlı 22 sayfalık mensur bir Maktel-i Hüseyin'in tanıtımı ve transkripsiyonlu aktarımı yapılacaktır. Eser, 1326 [1910-1911] senesinde İstanbul'da basılmıştır. Eserin bir sene sonra Şehâdet-i Hüseyin İbn-i 'Alî adıyla muharrir ismi İbrâhîm Vâsîf şeklinde ikinci baskısı yapılmış ve kaynaklarda iki farklı kitap olarak algılanmıştır. Kanaatimizce bu hususta, bir intihal olayından ziyade yazarın adının sehven yanlış yazılması söz konusudur. Bu çalışmayla mensur bir maktel-i Hüseyin metninin literatürde yerini alması ve pek çok eser vermesine rağmen kaynaklarda adı zikredilmeyen Hilmî-zâde İbrâhîm Rif'at'a dikkat çekilmesi hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hz. Hüseyin, Yezîd, İbrâhîm Rif'at, Kerbelâ, Maktel.

A MAKTEL-I HÜSEYİN IN PROSE STYLE: HİLMÎ-ZÂDE İBRÂHİM RIF'AT'S "VAK'A-I DİL-SÛZ-I KERBELÂ"

Abstract: Karbala is among the most tragic events in Islamic history. This event is reflected in culture and literature in Arabic, Persian and Turkish literature, it has created a literary genre called maktel. Our literature, many works of the content of Maktel-i Hüseyin have been written in verse, prose and verse-prose style.

Apart from the literary aspects of Maktel, there is also the feature of historical documents. In this article, the overriding aspect of historical documents, a 22-page prose Maktel-i Hüseyin named Hazret-i Hüseyin ve Vak'a-i Dil-Sûz-ı Kerbelâ written by a teacher named Hilmî-zâde İbrâhîm Rif'at, will be introduced and transcribed. The work was published in Istanbul in 1326 [1910-1911]. After a year, the second edition of the work was published by the name of Şehâdet-i Hüseyin İbn-i 'Alî with the writer name of İbrâhîm Vâsîf and these two publication were perceived as two different works at sources. In our opinion, rather than a plagiarism event, the author's name is written wrongly. In this study, the text of a prose Maktel-i Hüseyin take place in the literature, is aimed to attract attention, although he wrote many works Hilmî-zâde İbrâhîm Rif'at, whose name is not mentioned in the sources.

Keywords: Hz. Hussein, Yazid Ibrahim Rif'at, Karbala, Maktel.

Giriş

İslam tarihinde sarsıcı tesiri uzun süre devam eden en trajik hadiselerin başında Kerbelâ Vak'ası (Daha fazla bilgi için bkz: Köksal, 2008; Azizova, 2001; Yıldız, 2002, 271-272) gelir. Hz. Peygamber'in biricik torunu Hz. Hüseyin ve maiyyetinin, saltanat uğruna Yezid'in askerleri

* Araş. Gör., Munzur Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Eski Türk Edebiyatı A.B.D. kayaokay_2323@hotmail.com ORCID ID: 0000-0001-8544-2307

tarafından 10 Muharrem 61 yılında [10 Ekim 680] acımasızca katledilmesinin siyasi ve dinî etkileri şüphesiz günümüzde de devam etmektedir.

Hız. Hüseyin ve Kerbelâ Olayı, kültür ve edebiyatlara da aksetmiş ve Arap, Fars ve Türk sahası edebiyatlarında "maktel" adı verilen bir edebî türün teşekkül etmesine sebep olmuş ve bu alanda manzum ve mensur yüzlerce mersiye kaleme alınmıştır. Fars edebiyatında Hüseyin Vâiz Kâşifi'nin *Ravzatü's-Şühedâ* ve Türk edebiyatında Fuzûlî'nin *Hadîkatü's-Süedâ* adlı eseri, bu konuda yazılan en meşhur eserlerdir. Hız. Hüseyin ve Kerbelâ Olayı'nın edebiyata yansımalarını anlatan pek çok çalışma mevcuttur (Bu konudaki bazı çalışmalar için bkz: Arslan - Erdoğan, 2009; Arslan - Aksoyak, 1996, 49-67; Çağlayan, 1997; Kaya, 2005, 501-519; Kazan, 2004; Şimşek, 2006, 65-81; Erdoğan, 2009, 54-72; Türkoğlu, 2017, 107-128; Aydın, 2017, 239-254). Edebiyatımızda Kerbelâ metinlerinin ekseriyeti manzum hâlde, müstakil ve bazı eserlerde bölüm hâlinde görülür. Bazı mensur Maktel-i Hüseyin'lerin tarihî vesika yönü daha ağırdır. Bu çalışmada da literatürde adı geçmeyen, başka bir yazara da atfedilen, tarihî vesika yönü daha ağır basan mensur bir Maktel-i Hüseyin metninin tanıtımı ve transkripsiyonlu aktarımı yapılacaktır.

HİLMÎ-ZÂDE İBRÂHİM RIF'ATIN "VAK'A-İ DİL-SÛZ-I KERBELÂ"SI

Söz konusu eser; Hilmî-zâde İbrâhîm Rif'at adında bir muharririn yazdığı Hazret-i Hüseyin (r.a.) Vak'a-i Dil-Sûz-ı Kerbelâ adlı 22 sayfalık metindir. Bu eser, R/1326 [M.1910-1911] senesinde İstanbul'da basılmış olup üzerindeki "Vezîr Hânında 48 numarolu matba'ada tab' olunmuşdur" yazısı dışında bir bilgi kayıtlı değildir. Mensur başka Kerbela metinlerini araştırırken bu eserle birebir aynı olan başka bir eser daha tespit ettik. 1327 [1911-1912] tarihinde Metîn Matbaası'nda basılan muharririnin "İbrâhîm Vâsıf" olduğu Şehâdet-i Hüseyin İbn-i 'Alî adlı metin, Hilmî-zâde'nin eseriyle birebir aynıdır. Şahsî kütüphanemizde bulunan bu metinde, Hilmî-zâde'nin metninden farklı olarak baş tarafta Nâmık Kemâl'in "Vâveylâ" şiiri, ve bir yerde Koniçeli Kâzım'ın meşhur;

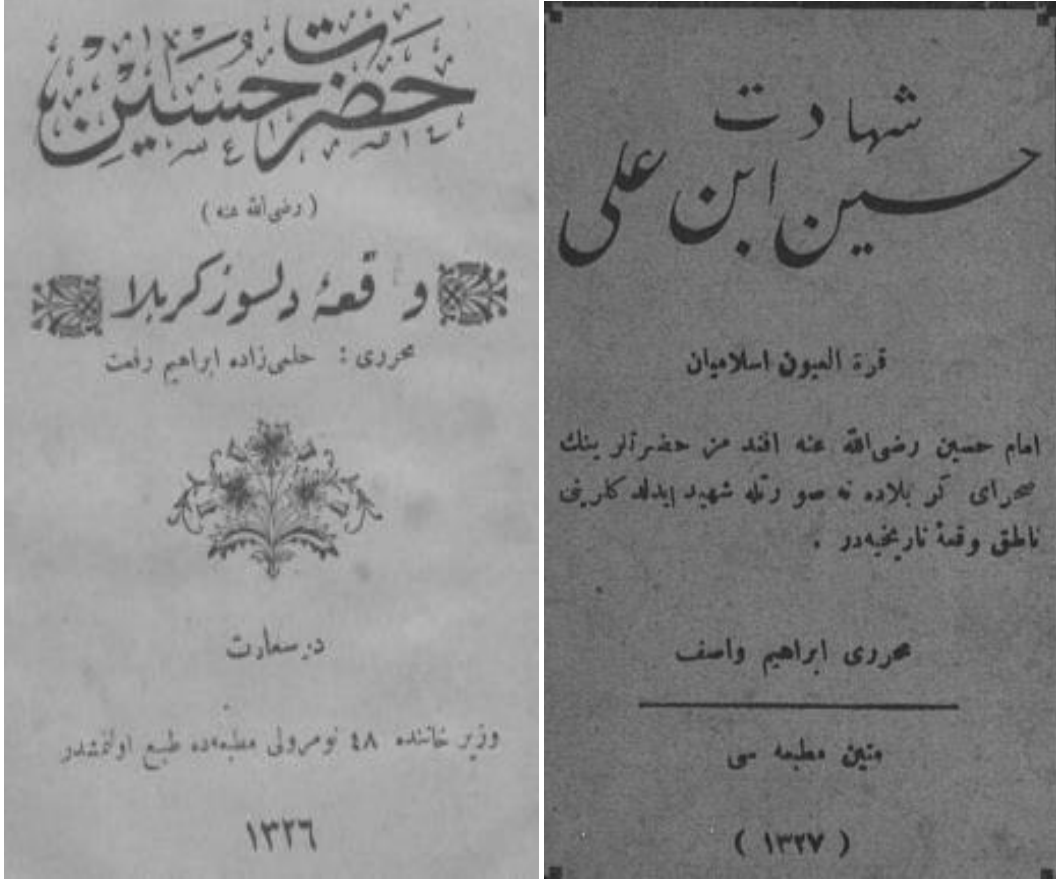
Düşdü Hüseyin atından sahrâ-yı Kerbelâ'ya

Cibrîl var haber ver Sultân-ı Enbiyâ'ya

beyti bulunmaktadır. Her iki müellifin de adının "İbrâhîm" olması bizde şu kanaati uyandırmaktadır: İbrâhîm Vâsıf adına basılan metin¹, esasında İbrâhîm Rif'at'ın eserinin bir yıl sonra yapılmış 2. baskısıdır ve sehven İbrâhîm Vâsıf adıyla bastırılmıştır. İbrâhîm Rif'at'ın bir

¹ Erişim: 18 Nisan 2019. <http://isamveri.org/pdfrisaleosm/R045951.pdf>

diğer adının İbrâhîm Vâsif olması ihtimali dışında, eserin bir intihal ürünü olabileceği fikri akla gelmektedir:

Biyografik kaynaklarda adına rastlayamadığımız Hilmî-zâde İbrâhîm Rıf'at hakkındaki kısa malumata Seydi Vakkas Toprak'ın "Tarih-i İslâm'dan Parlak Bir Sahife: Alparslan" adlı bildirisinde rastlanmaktadır.

"İkinci Meşrutiyet döneminde rüştiye seviyesinde eğitim veren Kenzü'l-Maarif Mektebi'nde bir dönem müdürlük yaptığını öğrendiğimiz Hilmizade İbrahim Rıfat aslında bir öğretmendir" (Toprak, 2018, 2).

Toprak bu bilgiye kuvvetle muhtemel, İbrâhîm Rıf'at'ın Selâha'd-dîn-i Eyyûbî (1326) adlı eserinin 4. sayfasından ulaşmıştır. 1326 [M. 1910-11]'da Kenzü'l-Ma'ârif müdürü olan Hilmî-zâde İbrâhîm Rıf'at tanınmış bir sima değildir. Sicill-i Osmanî ve Ali Çankaya'nın Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler eseri gibi önemli kaynaklarda adı yer almamakla birlikte yazarın kataloglarda pek çok mensur eserinin var olduğunu görüyoruz. Hilmî-zâde İbrâhîm Rıf'at'ın tespit edebildiğimiz eserleri şunlardır:

*Târîh-i İslâmiyye'de Parlak Bir Sahîfe: Sa'd bin Ebi Vakkâs,*² İstanbul, 1317; *Menâkıb-ı Hazret-i İmâm Şâfi'î Yâhûd Bir Hâtıra*, İstanbul, 1318; *Târîh-i İslâmiyye'de Parlak Bir Sahîfe: Hâlid bin Velîd (r.a.) Yâhûd Seyf-i Sârim-i İlahî*, İstanbul, 1319; *Meşâhîr-i Ashâb-ı Güzîn ve Terâcim-i Ahvâl-ı Fukahâ*³, İstanbul, 1324; *Hazret-i Alî ve Mu'âviye Siffin Vak'ası*, İstanbul, 1326; *Hazret-i Hüseyin (r.a.) Vak'a-i Dil-Sûz-ı Kerbelâ*, İstanbul, 1326; *Hazret-i Ömer ve Adâleti*, İstanbul, 1326; *Hazret-i Osmân ve Şehâdeti*, İstanbul, 1326; *Selâha'd-dîn-i Eyyûbî*, İstanbul, 1326; *Târîh-i İslâmiyye'de Parlak Bir Sahîfe: Alparslân Yâhûd Azminde Sebât*, İstanbul, 1327; *Ömer bin Abdül-azîz Yâhûd Pâdişâh Böyle Olmalı*, İstanbul, 1327; *Hazret-i Alî (r.a.) Cemel Vak'ası*, İstanbul, 1327.

Tamamı Özege Katalogu'nda bulunan bu eserlerinden hareketle Hilmî-zâde İbrâhîm'in İslam tarihine ayrı bir ilgisinin bulunduğunu, belki de bu sahada dersler veren bir muallim olduğunu söyleyebiliriz. Müellif, bütün eserlerinde dinî-tarihî şahsiyetleri ele almış, bu hususta bir de tezkire hazırlamıştır. Risaleleri, ilgili konular hakkındaki derlemelerden ibarettir. Verdiği bilgiler tarihî kaynaklarla örtüşmekte olup bu çalışmalarda farklı bilgiler söz konusu değildir. Bir öğretmen olan İbrâhîm Rif'at, bazı meşhur tarihî şahıs ve olayları insanlara doğru şekilde aktarmak, ve onları bilgilendirmek için bu risaleleri popüler tarzda hazırlamıştır. Eserlerinde kullandığı kaynakları zikretmemiştir.

Hilmî-zâde İbrâhîm'in çalışmamıza konu olan Hazret-i Hüseyin (r.a.) Vak'a-i Dil-Sûz-ı Kerbelâ adlı eseri, mensur bir Maktel-i Hüseyin olarak kabul edilebilir. Her ne kadar maktelerde romantik üslup daha ağır bassa da müellif, olayı bir tarihçi gibi anlatmaktadır. Bu da eserin tarihî vesika yönünün daha fazla olduğunu gösterir. Yazar bu durumu fark etmiş olacak ki esere edebî yön de katmak için ikinci baskıda baş tarafa Namık Kemâl'in Vâveylâ şiirini, ve Kâzım Paşa'nın bir beytini yerleştirmiştir. Tarihî kaynaklarla mukayese ettiğimizde eserin çok da farklı, detaylı bilgiler sunmadığı görülür.

Eser transkribe edilirken bazı dil özelliklerini korumak adına herhangi bir müdahalede bulunmadık. Örneğin doğru kelimesi bazı yerlerde "doğru", bazı yerlerde "toğru" şeklinde yazılmıştır. Bu eser 20. asır metni olduğu için özellikle eklerin imlası günümüz Türkçesine göre düzenlenmiştir.

² Cahit Külekçi tarafından yeni harflere aktarılmıştır (Külekçi, 2017, 253-275).

³ Ramazan Yıldız tarafından yayına hazırlanmıştır (Yıldız, 1968).

METİN

HAZRET-İ HÜSEYİN (R.A.) VAK'A-İ DİL-SÛZ-I KERBELÂ

Fe'ilâtün /mefâ'ilün / fe'ilün

(Fâ'ilâtün) (fa'lün)

Feminiñ rengi 'aks edip tenine
Yeñi açmış güle mişâl olmuş
İn'itâfiyle baķ ne âl olmuş
Serv-i sîmîn şafâlı gerdenine
O leţâfetle ol nihâl-i revân
Giriyor göz yumunca rü'yâma
Beñziyor 'aynı kendi hüyâyama
Bu taşavvur çokundu sevdâma
Âh böyle gezer mi hîç cânân
Gül degil arķasında kanlı kefen
Sen misiñ sen misiñ ğarîb vaţan

Bu güzellikde hîç bu çağında
Yaķışır mıydı boynuña o kefen
Cisminiñ her mesâmı yâre iken
Tutduñ evlâdını kucağında
Sen giderseñ bizi qalır şanma
Şühedâñ oldu mevt ile handân
Şağ kalanlar turur mu hîç giryân
Tende başıñ ziyâdedir al qan
Söyleyen söylesin sen aldanma
Sen giderseñ bütün helâk oluruz
Qoynuña cân atar da hâk oluruz

Git vaţan Ka'be'de siyâha bürün
Bir qoluñ ravza-i Nebi'ye uzat
Birini Kerbelâ'da Meşhed'e at

Kâ'inâta o hey'etiñle görün
O temâşâya Hakk da 'âşık olur
Göze bir 'âlem eyliyor izhâr
Ki cihândan büyük le'tâfeti var
O le'tâfet olunsa ger inkâr
Mezhebimce demek muvâfık olur
Aç va'tan gögsünü İlâh'ına aç
Şühedâñı çıkar da ortaya saç

De ki Yâ Rabbi bu Hüseyin'indir
Şu mübârek Habîb-i zî-şânıñ
Şu kefensiz yatan şehîdânıñ
Kimi Bedr'iñ kimi Huneyn'iñdir
Tâzelensin mi kanlı yâreleri
Mey dökülsün mü kabr-i aşhâba
Yağışır mı şanem şu mihrâba
Haç mı kunsun bedel şu mîzâba
Dîniniñ kalmasın mı bir eşeri
Âdem evlâdı bir'tâkım cânî
Senden alsın mı sâr-ı şeytânı
Nâmık Kemâl⁴

Zamân-ı Hâzret-i Peygamber'den beri Mu'âviye Hilâfet-i İslâmiyeyi yed-i gaşbına geçirmek ve kendi hesâbına bir hükûmet te'sîs etmek taşavvurunda idi. O vaktiñ siyâsiyyâtına vâkıf olan Mu'âviye zemînler hâzırladı esâslar kurdu. Nihâyet bir çok vakâyi'-i fecî'aya meydân verdi. Fikr-i nâ-becâsına muvaffak oldu.

Mu'âviye dünyâyı çok severdi. Şu hayât-ı fânîde birkaç sene şafâ sürmek için yapmadığı fenâlık kalmadı. Hâzret-i Ebû Bekr'iñ ma'hdûmu 'Abdu'r-rahmân'a bir fenâlık icrâsı için elli biñ dirhem va'd eyledi. Müşârün-ileyh redd etdi. "Yâ Mu'âviye vicdânımı insâniyyeti paraya fedâ edemem" dedi. Zeyd bin Hâlid hâzretleriniñ kendisinde ma'tlûbatı vardı. Mu'âviye Zeyd bin Hâlid'i hem dögdü hem parasını vermedi. Hâzret-i Hâlid: "Yâ Mu'âviye ben seniñ hâ'in olduğunı Hâzret-i Peygamber'iñ fem-i mübâreklerinden işitmiş idim" diyerek yanından çıktı.

⁴ Bu şiir metinde yoktur. "İbrahim Vasıf" adına bastırılan ikinci baskıda mevcuttur.

Mu'âviye Şâm vâlisı oldu. Tarafdâr peydâ etmek için Şâmlıları besledi. Ötekine berikine rütbelere hediyeler va'd eyledi. Başlıca maqşadı Medîne-i Münevvere'de bir fesâd çıkarmak ve bundan istifâde etmekdi. Hâzret-i 'Osmân'ın katli ve Cemel Vak'ası gibi vukû'ât-ı elemiyye hep kendisinin teşvîkiyledir. Siyâsiyyâtını yürütmek için binlerce kişiyi helâk olması nezdinde 'âdî vukû'âtdandır. [3]

Menfa'atını te'mîn için itlâf etdirdiği âdemler gerek hânedân-ı Nübüvvetden olsun gerek ahâlîden olsun 'indinde msâvî idi. Vücûdu şoñ derece şişman olduğundan ekseriyâ huşbeyi kâ'idan okur idi. Çok ekûl imiş. Bir günde kırk simid yedigini mevşûkan yazıyorlar.

Cevâmi'-i şerîfede maqşûreleri ve perde çâvûşlarını ve tenevvü'-i itmâ'ayı îcâd eden kendisidir. Daha hayâtda iken ahâlîyi oğlu Yezîd'e cebren bî'at etdirdi. İslâm'da ilk mürevvic-i istibdâd Mu'âviye'dir. Öldükden şoñra bile hükûmet-i müstebidesiniñ pâyidâr olması için dürlü dürlü teşebbüsâtda bulundu. İşte 'aşırlardan beri ehl-i İslâm o istibdâd zincîrlerinden kendilerini ancak kırtarabil[di]ler.⁵

Nûr-ı hürriyet bütün o mezâlîmi ma'vî etmekdedir. Vefât etdi[ginde] salţanata kâ'id olan oğlu Yezîd pederiniñ ahvâl-ı siyâsiyyesine ta'kîb etmekden hâlî kalmadı. Yezîd'in ilk işi Hâzret-i Hüseyin'i şehîd etmek ve kendisine karşı zühûru melhûz olan bir rakîbi ortadan kaldırmak idi. Düşündü taşındı Kûfelileri elde etdi. İmâm Hüseyin'e Kûfeliler tarafından bir mektûb yazdırarak müşârün-ileyhi gûyâ bî'at olmak üzere şehr-i mezkûra da'vet etdirdi.

İşte Hâzret-i Hüseyin'in eñ büyük müsâmahası kendisine [4] bir çok zevât-ı mu'tebere tarafından Kûfe'ye gitmemeleri için ricâ ve tavsiye olduğu hâlde havâle-i sem'-i i'tibâr etmeyerek göz göre böyle bir tehlike-i 'âlîye atıvermesidir.

Vak'a-i Dil-Sûz-ı Kerbelâ şöyle başlar:

Mu'âviye vefât etdi. Kûfeliler Hüseyin ibn-i 'Amr ibn-i Zebîr Hâzretiniñ Yezîd'e bî'at etmediklerini işitdiler. İmâm Hüseyin Hâzretlerini Kûfe'ye da'vet zımnında bu mektûbu gönderdiler.

⁵ قورناره بيلورلر
İmla hatası olduğu düşünülmektedir.

Şûret-i Mektûb

Ba'de'l-besmele: Bu mektûb Emîrül-Mü'mîn Hüseyn bin 'Alî Hazretlerinedir.

Emmâ-ba'dü: Ahâlî siziñ kudûmuñuza muntazırdılar. Sizden gayrısına re'yleri yokdur. 'Acele et yâ İbn-i Resûlu'llâh me'mûldür ki Cenâb-ı Hâk siziñ sebebiñizle İslâmı te'yîd eder. Ve bizi Hâk üzerine icmâ' etdirir. Allâh'ın selâm ve berekâtı üzeriñize olsun. Hazret-i Hüseyn mektûbu aldı. Ba'de'l-mütâla'a şu cevâbı yazdı.

Şûret

Mektûbuñuz tarafımıza vâsıl oldu. Arañızıñ6 neyi iktizâ etdigini añladım. Size bundan evvel kardaşım ve 'amûcamıñ oğlu ve mu'temedim olan Müslim bin 'Aqıl-nâm zâtı gönderiyorum. İnşâallâh ben de anıñ arkası sıra o tarafa geleceğim. [5]

Müslim bin 'Aqıl bu mektûbu hâmilen Kûfe'ye vâsıl oldu. Ahâlîden bir kısmı Hazret-i Hüseyn nâmına Müslim bin 'Aqıl'e bî'at verdiler. Keyfiyeti haber alan Yezîd'in baş hafıyyelerinden Nu'mân bin Beşîr mes'eleyi derhâl mektûbla Yezîd'e bildirdi.

Yezîd 'acele 'Abdu'llâh bin Ziyâd'ı bir miqdâr 'askerle Kûfe'ye gönderdi. Akşam oldu güneş henüz mâverâ-yı ufka girmiş idi. 'Abdu'llâh bin Ziyâd da Kûfe'ye yetişdi. Şehre gece bâdiye tarafından Hicâz ahâlîsi kıyâfetinde olduğu hâlde mütenekkiren ve hafıyyen girdi. Ahâlîden bir kısmı kendisini İmâm Hüseyn zann etdiler hakkında şoñ derece ihtirâm eylediler.

"Merhabâ yâ İbn-i Resûlu'llâh hayırlar getirdiñiz" sözleriyle istikbâl etdiler. 'Abdu'llâh bin Ziyâd bu hâlden ahâlîniñ Hazret-i Hüseyn'e bî'at etdigini ve şoñ derecede hürmet-i maşşûsaları olduğunu keşf etdi. Cânı şıkıldı da emîriñ kaşırına toğru gitdi.

Kaşır-ı mezkûrda meşhûr hafıyyelerden Nu'mân bin Beşîr ve hem-pâları bulunuyorlardı. 'Abdu'llâh bin Ziyâd'ı Hazret-i Hüseyn zann etdiklerinden kapıyı açmadılar. 'Abdu'llâh bağırdı şadâsından İmâm Hüseyn olmadığını añladılar da kapıyı açdılar ve kemâl-i hâhişle istikbâl eylediler.

Merķûm o gece orada beytütet eyledi. Şabâh oldu [6] ortalık iyice aydınlanmış idi. 'Abdu'llâh ahâlîyi toplayarak İmâm Hüseyn tarafdârlarını itlâf ve Hazret-i İmâm tarafından

Kûfe'ye mektûb götüren Müslim bin 'Aqîl hâzretlerine dahî bi'l-hücûm bî-çâreyi derhâl katl eyledi.

Aradan çok geçmedi İmâm Hüseyn Hâzretleri evlâd ve 'iyâliyle berâber şalı günü Mekke-i Mükerrerme'den hareket eyledi. Hâric-i şehre çıktılar. Kendini 'Amr bin Hâris nâmında bir zât-ı hamiyet-şifât karşıladı. Aralarında şu muhâvere geçdi:

'Amr bin Hâris - Yâ Hüseyn ben saña bir iş için geldim. Naşîhat edeceğim diñler iseñ söyleyeyim. İşitdigime göre siz 'Irâk tarafına gitmek istiyorsunuz. Orada Yezîd'iñ âdemleri ve ümerâsı çokdur. İnsânlar dînâr ve emvâl bendesidir. Emîn olalım dünyâya tama' ederler de size belki haqâret ederler geliñiz ric'at ediñiz.

İmâm Hüseyn- Naşîhatiñize teşekkürler ederim. Çok toğru söylediyiz faqat bir def'a niyyet etdim iş böyle iktizâ eyledi. Bu mükâleme eşnâsında yanlarına aşhâb-ı hikmet ve ma'rifetden 'Abdu'llâh bin 'Abbâs vesâ'ire geldi. Anlar da bir çok neşâyih-i hekimânede bulundular ise de Hâzret-i Hüseyn "Ben Kûfe'ye giderek Müslim bin 'Aqîl'e lâhık olmak isterim." İbn-i 'Abbâs cevâben "Sen kendi emîrlerini katl ve memleketlerine [7] habt eden bir kavme nasıl emniyyet edebilirsiñ? Anlarıñ emîri üzerlerine soñ derece hâkimdir. Sizi harâb etmek için da'vet ediyorlar" dedi. Hâzret-i Hüseyn "Ben Allâh'a mütevekkil oldum bakalım ne olacak" buyurdular.

O sırada neşâyih-i şâdıqayı muhtevî Medîne-i Münevvere'den 'Abdu'llâh bin Ca'fer tarafından bir mektûb geldi. Mündericâtı Hâzret-i Hüseyn'iñ Kûfe'ye gitmesinde her hâlde tehlike bulunduğunu ve 'adem-i teveccühüñ elzem olduğunu beyândan 'ibâret idi. Fazla olarak Hâzret-i İbn-i Zübeyr ile İmâm Hüseyn arasında şu muhâvere geçdi:

İbn-i Zübeyr- Haber aldığıma göre siz Kûfe'ye gidiyormuşsunuz.

Hâzret-i Hüseyn- Evet mektûb aldım da'vet ediyorlar. Mâlen ve bedenen haqqımda her dürlü mu'âvenâtda bulunacaklardır.

İbn-i Zübeyr- Eger anlar burada bulunan ahâlî kadar size şâdıq olsalar haq veririm. Hicâz'da ikâmet ederseñiz biz size bî'at ederiz.

Hâzret-i Hüseyn- pederimden naşîhat vardır baña Mekke hâricinde ölmek daha hayırlıdır. Mekke'de ikâmet eder isem ahâlî mu'âmelâtımı 'adle muqârin görmüyorlar.

İbn-i Zübeyr Hazret-i İmâm'ın yanından ayrıldı. İkinci def'a olarak 'Abdu'llâh bin 'Abbâs yine geldi dedi ki: "Yâ Hüseyin ben hıvaf ediyorum. Kûfe'de helâke ma'rûz olacaksınız. Sen ehl-i Hicâz'ın [8] seyyidisiñ. Beyt-i şerîfde ikâmet eyle. Ehl-i 'Irâk gaddârdır anlara emîn olma. Arzû ederseniz Yemen'e gidiñiz. Orada pederiñiziñ muhibleri ve tarafdârları vardır. Bir mektûb yaz ehl-i Yemen'e gönder size cevâb verirler."

Hazret-i Hüseyin- Ben bilirim sen nâşih ve müşfiksiñ faķat bir def'a Kûfe'ye 'azîmete karar verdim rücû' edemem.

İbn-i 'Abbâs- Eđer ahâlîniñ buraya toplanacağını bilmiş olsam siziñle mu'âraza ederdim.

İbn-i 'Abbâs oradan şavuşdu. Bu kadar neşâyih ve ihbârât-ı şahîha meydânda iken İmâm Hüseyin Hazretleriniñ el-ân 'azm-i nâ-becâsında şebât eylemeleri şoñ derece şâfiyet-i vicdândan yâhûd ahvâl-i zamâne kaç'ıyyen 'adem-i vukûfdan ileri gelir. Tođrusu bu hareketleri nazâr-ı müsâmaħa ile görülecek hâllerden degildir. Bî-taraf söylemeli "Tehlikeye kendiñizi ilkâ etmeyiñiz." Emr-i şerîfi vârid olmuş iken "Olacak olur kader böyle imiş" gibi sözler kabûl olunamaz. İşiñ daha ğarîbi var. Âtîde beyân olunacağı üzere evvelce Kûfe'ye gönderdiği 'amûcası oğlu Müslim⁷ bin 'Aķıl ve andan haber getirmek [9] için şoñradan giden Baķtar'ın katl olundukları eñnâ-yı râhda kendisine haber verildi de yine 'azm-i sâbıkından dönmedi. Müşârün-ileyh seksen iki kadar ma'ıyyeti efrâdıyla berâber yola çıkdılar. Şuffâh-nâm maħalde kendilerini şâ'ir-i meşhûr Ferezdaķ karşıladı. Ferezdaķ atından indi selâm verdi dedi ki:

Ferezdaķ- Yâ İbn-i Resûlu'llâh Cenâb-ı Haķ murâdıñı versin maţlûbuña muvaffaķ eylesin.

Hazret-i Hüseyin- Yâ Ferezdaķ nereden geliyorsuñ?

Ferezdaķ- Kûfe'den.

Hazret-i Hüseyin- Baña ahâlîden ve ahvâl-i memleketden haber ver.

Ferezdaķ- Ahâlîniñ kalbleri señle meşğûldür. Kılıncları Emevîlerle berâberdir. Allâh dilediğini işler.

⁷ Sehven Selim şeklinde yazılmıştır.

Cenâb-ı Hüseyin Fereздаğ'ın sözlerini taşdıq ve yoluna devâm eyledi. Hâcer-nâm maḥall ḳurbundaki Őu başına nâzil oldular. Aşdıqâsından 'Abdu'llâh bin Muṭî' râst geldi. Selâmlaşdılar mu'ânaḳa etdiler. 'Abdu'llâh "Nereye gidiyorsun yâ Hüseyin?" diye Şordu. İmâm Hüseyin Kûfe'ye gitdigini söyledi. 'Abdu'llah dedi ki:

"Sizi bu ṫaraflara gelmekden men' eden olmadı mı? Siz Ḳureyş'in zimmetindesiniz. Emevîlerin ellerinden bir Şey'i almaḳa ḳıyâm ederseniz ḳatl olunursunuz. Artık başḳalarınıñ itlâfi anlarca hîçdir. Allâh'a yemîn ederim geliñiz Kûfe'ye gitmeyiniz. Nefsiñizi Benî Emevîye'ye teslim ediyorsunuz." [10]

İmâm Hüseyin bu mükâlemeye aşlâ ḳavâle-i sem'-i i'tibâr etmedi. Tekrâr yola ḳıçdı. Taḳlibeye vâşıl oldular orada 'amûcası oḳlu Müslim bin 'Aḳîl'iñ maḳtûl olduḳu ḳaberi geldi. Bu def'a Őahâbeden ba'zıları i'tirâz ederek "Senin Kûfe'de işiñ yokdur" dediler bir ḳısmı da: "Biz intikâmımızı almadıḳ dönmeyiz. 'Aḳîl'iñ ṫatdıḳ câm-ı mevti biz de nûş edecegiz" sözleriyle muḳâbelede bulundular.

Ḳazret-i Hüseyin "bundan Őonra baña ḳayât lâzım degildir" buyurdu ve yoluna devâm eyledi. Ziyâle'ye vâşıl oldular. Süd ḳarındaşı 'Abdu'llâh bin Baḳṫar'ın yolda gider iken İbn-i Ziyâd'ın Ḳâdissiye'den 'avdet eden süvârîleri ṫarafından ḳatl olduḳu ḳaberi vârid oldu. İmâm Hüseyin bu zâtı Müslim bin 'Aḳîl'den ḳavâdiş getirmek için muḳaddemâ göndermiş idi. Bu ḳaberi i esef-âver üzerine ma'iyyet-i Hüseyin'de bulunanlar arasında fişilti emniyetsizlik peydâ oldu. Ḳazret-i İmâm cümlesine ḳıṫâben: "Ey nâs arzû eden buradan ayrılıñ. Ben kimseyi lev m ü ta'yîb etmem" buyurdular." Bunun üzerine ma'iyyetindekilerden ba'zıları ṫaḳılmaḳa başladı. Müşârün-ileyh baḳıp da ḳalanlarla berâber ileriye yürüdü ve Baṫnû'l-'Aḳabe'ye vâşıl oldular. Ḳarşılarna meşâyih-i 'Arab'dan bir zât ḳıçdı dedi ki: "Yâ Hüseyin niçün geldiñ? Sen ḳılınlar tehlikeler ma'rûzusun seni ḳatl etmek için meḳtûb gönderdiler. Bu ḳareketiñizi taşvîb edemem. [11]

Ḳazret-i Hüseyin- Seniñ söylediklerin baña ḳafî degildir. Lakin ben Őâbirim mütevekkilim Cenâb-ı Ḳaḳḳ'ın emr etdigii işlenir. Kûfe'ye iki merḳale mesâfe ḳaldı. Hür bin Yezîd er-Riyâḳ nâm kimse ma'iyyetinde biñ ḳadar süvârî olduḳu ḳâlde bunlara ḳarşı geldi. 'Abdu'llâh bin Ziyâd ṫarafından gönderilen bu müfrizeniñ cümlesi Müslim idi. Hür Ḳazret-i Hüseyin'e ḳıṫâben:

Yâ Hüseyin 'Ubeydu'llâh bin Ziyâd beni sizin için yola ḳıçardı. Eger muvaffaḳ olursam sizi ḳayyen veya meyyiten derdest etmege me'mûrum.

Hzret-i Hüseyin- Ben siziñ mektûbuñuz üzerine geldim. Beni ahâlî da'vet eyledi. Siz ehl-i Kûfe'densiñiz eger kabûl ederseñiz dâhil olur ve imtinâ' etdigiñiz taqdirde istedigim yoldan geri dönerim.

Hür- Cenâb-ı Hak'a yemîn ederim ki benim bu mektûb ve da'vetten aşlâ haberim yokdur. Şimdi benim için Kûfe'ye dönmek mümkün degildir. Lakin siz ârzû etdigiñiz yoldan 'avdet edebilirsiniz. Ben İbn-i Ziyâd'a "Hüseyin'e muzaffer olamadım 'âciz kaldım kendisi 'avdet eyledi" diye yazarım. Hzret-i İmâm başına gelecek meşâ'ibi orada añladı da leylen ma'iyyeti efrâdıyla berâber tarîk-i 'umûmîyi terk ile başka yoldan Hicâz'a togru müteveccih oldu. Faqat ale's-şabâh Hür 'asker ile berâber yine qarşılarında göründü.

Hzret-i İmâm şoñ derece ta'accüb eyledi dedi ki: [12] "Yâ Hür sen niçün bizim arqamızdan yine geliyorsuñ?"

Hür- Yâ Hüseyin İbn-i Ziyâd'dan mektûb aldım. Diger 'askerler gelinceye kadar sizi ta'qib ve işgâl eylemekligim emr olunuyor. Artık yanıñızdan ayrılamam. Cenâb-ı İmâm maħall-i mezkûruñ neresi olduğunu şordu. "Kerbela mevzi'idir" cevâbını verdiler. "Demek oluyor ki burası kerb ü belâdır. Burada ricâlimiz qatl olunacaq" diyerek maħall-i mezkûrda ârâm olunmasını tensib eyledi.

Hür İbn-i Ziyâd'a Hzret-i Hüseyin'in Kerbelâ'ya nâzil olduğunu derhâl bildirdi. Ba'de İbn-i Ziyâd'dan Hzret-i İmâm'a hitâben bu mektûb geldi:

Şûret

Yezid bin Mu'âviye "Uyku uyuma ta'âm-ı ekl etme serî'an Hüseyin'i derdest et. Hükümüne tâbi' olsun yahud qatl eyle" diye baña emr eyledi. Hzret-i Hüseyin bu mektûb-ı mezâlimi ba'de'l-mütâla'a kemâl-i haqâretle yere atdı ve getiren âdeme "Bu mektûba cevâbım yokdur" buyurdular. Keyfiyeti İbn-i Ziyâd'a haber verdiler pür-ıhiddet oldu ziyâdesiyle cânı şıkdı. Hemân 'asâkir-i kâffeye techîz ederek qumandasına 'Ömer bin Sa'id'i ta'yîn eyledi. Sa'd evvel emirde İmâm-ı Hüseyin'e qarşı harb edemeyeceğini söylemiş ise de gördüğü ta'zyîk üzerine kabûle mecbûr oldu. [13]

İbn-i Ziyâd bu 'askerleri teşbî' ediyordu. Sa'd'ın 'askeri süvârî ve piyâde biñ kadar efrâd-ı bâliğ oldu. Bir miqdâr süvâri 'asker ile ilk evvel refâkat eden Şimr bin Zi'l-cevşen nâm-ı habîş idi.

Bunların cümlesi Fırât nehrinin kenârında tevaḳḳuf ederek Ḥazret-i Ḥüseyn ile Fırât şuyunuñ arasına hâ'il oldular.

Güneşin ḥarâretli zamânında şuyun men' edilmesi Ḥazret-i İmâm'a ve ma'iyetine cidden girân geldi. Şiddet-i 'aṭaşdan müte'essir oldular. Faḳaṭ nehirden şu almaḳ muḥâl idi. Aşdikâ-yı Ḥüseyn'den bir zat şu almaḳ için 'Ömer bin Sa'd'a her ne ḳadar ricâ ve niyâz etdiyse de ṭaş gibi olan yüregine te'sîr etmedi. Ḥazret-i İmâm bu ḥâle muṭṭali' oldu da bülend-âvâz ile:

"Ey Emevîler vâý 'Ömer ibn-i Sa'd Fırât şuyundan ḥayvânlar ve köpekler bile şurb eder. Resûlu'llâh'ın bint-i muḥteremesinin oğlunu niçün men' ediyorsunuz? Bugün evlâd-ı nebî ve ḥânedân-ı nübüvvet şusuzluḳdan helâk oluyorlar. Biz Allâh'ı ve Peygamber'i bilir ve taşdik ederiz. Ze'm ediyorsunuz te'essüfler olunur."

Ḥazret-i Ḥüseyn'in eñ ḳatı yürekleri merḥamete getiren bu sözlerini 'Ömer bin Sa'd işitti ve atını ileriye sürdü de şu me'âlde bir ḳaç beyt îrâd eyledi:

İbn-i Ziyâd beni bir işe da'vet eyledi ki orada naḡme-i [14] şec'ânem çıkar. Ben Ḥüseyn'in ḳanını ṭaleb ederim. Ḥâlbuki anın ḳatlinde mücâzât olarak âteş-i Cehennem vardır bilirim. Ne çâre ki melikin emri de ḳurretü'l-'aynımdır.

Ḥazret-i İmâm o gün zuhûra gelecek tehlikeyi iyice añladı ve nâ'ire-i ḥarbin âteş-feşân olacağına ḳanâ'at ile müdâfa'a için ḥendeḳ ḳazılmasını emr buyurdular. İlk evvel Ziyâd'ın 'askeri leşker-i Ḥüseyn'e ḳılıçlarla hücumlar ve gaddârâne ḥamleler göstermege başladılar. Yaḡmur gibi oḳlar yağdırıyorlardı. O ḥâk-i pâk-i sa'âdet bir 'arşa-i ḥûn-rîze ve meydân-ı mezâlîme ve bir levḥa-i fecâyî'e döndü. Şabîler ḳadınlar ağlamaḡa başladılar. Nâle ve figânları semâya ḳıḳdı da ḥâ'inler aslâ işr-i merḥamet göstermediler. Ḥarbi dahâ ziyâde şiddetlendirdiler. Ḥûn-âbe-i ehl-i beyti ḳara ṭopraḳlara dökmeḳde 'âdetâ yek-digerleriyle müsâbaḳa ediyorlardı. Ḥarb bir sâ'at ḳadar sürdü. Ma'iyet-i Ḥüseyn'den elli ḳadar efrâd-ı mazlûme ḥâk-i şehâdete düşdü ve teslîm-i rûḥ eylediler. Bu dehşetli ve ḳanlı manzarayı müşâhede buyuran Ḥazret-i Ḥüseyn yüksek sesle:

"Ey nâs ehl-i beyt-i Resûlu'llâh için fedâ-yı cân edecek kimse yok mudur?" diye nidâ eyledi. Bu şadâ-yı mazlûmâneyi işiden ve İbn-i Ziyâd'ın ḳumandanlarından [15] Hür bin Yezîd er-Riyâḥ-nâm zât derḥâl 'Ömer bin Sa'd'ın 'askerinden ayrıldı da:

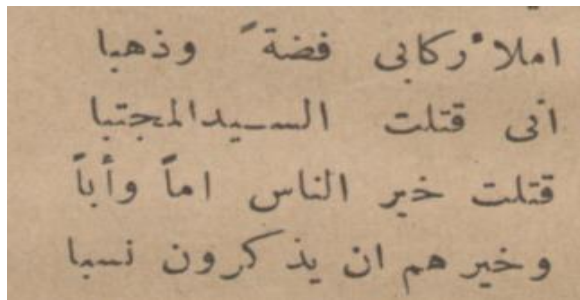
"Yâ İbn-i Resûlu'llâh işte ben seniñ için fedâ-yı câna hâzırım. Yevm-i kıyâmında cedd-i 'âlfilerin Hâzret-i Peyğamber'in şefâ'atini ricâ ederim. İşiñ bu dereceye geleceğini bilmiyordum" diyerek İmâm Hüseyin nâmına düşmene hücum eyledi. Gerçi bir kaç habîşi hâk-i helâke serdi ise de kendisini de derhâl parçaladılar.

Hâzret-i İmâm'ın aşhâbından harbe muhtedir olanları câm-i şehâdeti nûş edince müşârün-ileyh o meydân-ı mezâlîme hâzîn hâzîn nigeh-endâz oldu. Nazar-ı ma'sûmelerini ufka doğru çevirdiler de garîb ve bî-kes kaldıklarını anladılar. Bir taraftan şabîlerini hâremlerini düşünüyorlardı. Yalnız başına düşmene hücum eyledi. Çoklarını tepeledikten sonra hâremleriniñ yanlarına sâlimen 'avdet buyurdu. İkinci def'a bir hamle-i şîrâne daha gösterdi.

Tekrâr 'avdet etmek istedi. Şimr el-Cevşen-nâm mel'ûn derhâl şıçradı Hâzret-i Hüseyin ile şabîleriñ hâremleriñ arasına girdi. Diğer hâ'inler de hâremlere doğru yürüdüler. Hâzret-i İmâm şayha ederek: "Yâ şî'atü'l-şeytân elinizi çekiñiz anlar siziñle muhâtele etmiyorlar" buyurdu. Şimr habîşi şıbyân ve hâremlere ta'arruz eylemesini âdemlerine [16] emr eyledi. Cümlesi birden Hâzret-i Hüseyin'e şavlet gösterdiler. Müşârün-ileyh aldığı yaraların keşretinden bî-tâb olarak atından yere düşdü.

Düşdü Hüseyin atından şahrâ-yı Kerbelâ'ya
Cibrîl var haber ver sultân-ı enbiyâya⁸

Hâ'inler hemân atlarından inerek ser-i mübâreklerini beden-i 'âliyelerinden ayırdılar. Ser-i mübâreki kaç' eden bir rivâyete göre Şimr diğer rivâyete göre Sinân bin Enes en-Neħa'î'dir. Ömer bin Sa'd ser-i Hüseyin'i Sinân- nâm-ı cânî ile İbn-i Ziyâd'a gönderdi. Merkûm re's-i mübâreki İbn-i Ziyâd'ın önüne kemâl-i tefâhürle vaz' ve şu kıt'ayı söyledi:

⁸ Bu beyit metinde yoktur. "İbrahim Vasıf" adına bastırılan ikinci baskıda mevcuttur.

“Neseben nâsıñ hayırlısı olan seyyidü'l-müctebâyı kañl etdim. Rikâbımı altun ve gümüşle doldur” demek istiyor. İbn-i Ziyâd bu hâl ü kelâmdan ğazab-nâk oldu. “Mâdemki sen hayırlı olduğunu biliyorsuñ niçün kañl eylediñ. Benden hiç bir mükâfâta nâ'il olamazsıñ” diyerek Sinân'ın boyununu urdu. Re's-i Hüseyn'iñ yanına toplanan habîşlerden ba'zıları bir çamışla dürterek hağâret eylediler. Bu hâli müşâhede eden Zeyd bin Erçam “Ey nâs siz bu re'se hağâret ediyorsuñuz. Hazret-i Peyğamber hayâtında anıñ dudaklarından tağbîl eyledi” dedi. [17]

İbn-i Ziyâd kemâl-i ğazabla: “Yâ Zeyd bin Erçam eger sen ihtiyâr olmasa idiñ boyununu ururdum” diye tekdîr etdi. Ba'de meydân-ı Kerbelâ'da kalan şabîleri haremleri ve ma'iyet-i Hüseyn'i esîr-i harb gibi kemâl-i hağâretle Kûfe'ye sevğ eylediler. Mağdûm-ı Cenâb-ı Hüseyn Zeyne'l-âbidîn hazretleri dağı bunlar miyânında idi. Ziyâdesiyle mükedder olduğundan hastalandı. Cümlesi Kûfe'ye dâhil oldular. Bu hâl-i esef- iştimâli temâşâ eden ahâlî ağlıyorlardı. Zeyne'l-âbidîn ahâlîye hitâben “Bu çavim ağlıyor o hâlde Hüseyn'i kim kañl eyledi” buyurdu.

İbn-i Ziyâd âl-i Hazret-i Hüseyn'i ve ser-i mübâreki Zecr bin Çays refâkatiyle Şâm'da mesned-nişin-i mel'anet olan Yezîd'e gönderdi Şâm'a vâşıl oldular. Evvelâ Zecr bin Çays ğuyâ bir iş görmüş gibi Yezîd'in huğûruna çıkdı:

Yezîd “arçañdakiler kimdir?” diye şordu. Zecr bin Çays cevâben:

“Yâ emîrü'l-mü'minîn (hâşâ) ben seni Cenâb-ı Hağğ'ın nuşret ve fethiyle tebşîr ederim. Hüseyn ehl-i beytinden seksen ve çarafdârlarından altmış kişiyile Kerbelâ'ya gelmiş idi. Teslîm olmalarını teklîf etdik imtinâ' ve muğâteleyi tercîh eyledi. Biz de kılıçlarımızla kañl eyledik. Elbiseleri çanlarıyla mülemma'dır. Hayvânlar gibi hendek çazdılar mişillü hezeyânlarda bulundu.

Yezîd gözleri yaşarıyormuş gibi ca'li bir çavırla: [18] “İtâ'atiñize memnûn oldum lâkin Hüseyn'iñ kañline râzî degilim. Allâh İbn-i Semiye'ye9 la'net ve Hüseyn'e rahmet eylesin. Ben orada olaydım 'afv ederdim” dedi ve bunlarıñ huğûrundan çıkarılmasını emr eyledi. Bir müddet geçdi Hazret-i Hüseyn'iñ ser-i mübâreklerini Yezîd'in önüne çoydular elinde bulunan çamışla dürterek oynamağı başladı.

Ḥazîrûndan Ebû Bürdetü'l-Eslemî "Yâ Yezîd ben gördüm Ḥazret-i Peygamber bu re's-i mübârekiñ dudaklarından taḡbîl eyledi" diyerek lisân-ı i'tirâzını uzatdı. Yezîd becâ gördüğü bu cinâyet-i 'azîmeyi taḡaḡtûr etdikçe bir iḡtilâl-i kebîriñ zuhûr yâ fitne olmasından ḥavf ediyordu. Yegâne tedbîri Ḥazret-i İmâm'ıñ şehâdetine zî-medḥal olduğunu inkârdan 'ibâretti. "Ben böyle etmedim bu işe râzî degilim" dedi.

Yezîd salṭanat-ı ḥükûmeti çok sever taḡımından olduğı cihetle siyâsiyyâtını yürütmek için o uğurda biñlerce bî-günâhıñ maṡmûre-i 'adem olması nezdinde hîç ḥükümünde idi. Ḥaseb nesebe hîç ehemmiyet vermezdi. Ḥazret-i Ḥüseyn'ıñ ḥaremleri Yezîd'ıñ yanına girdiler. Ser-i Ḥüseyn ortada duruyordu. Âh ve figâne ağlamağı başladılar. Yezîd bu velvele-i ma'sûmâneyi kemâl-i ḥayretle müşâhede ediyordu ve hem de bir taraftan re's-i Ḥüseyn'i setr etmek istiyordu. Yezîd bunları ḥarem dâ'iresine gönderdi. Bunlarıñ ḥâl-i pür-melâlini müşâhede eden [19] Mu'âviye'niñ kızlarıyla Yezîd'in kadınları ağlıyorlardı. Merḥametlerinden ne kadar zî-kıymet ḥuliyât ve eşvâb var ise İmâm'ıñ şabîlerine 'aṡa eylediler. Cümlesine bir dâ'ire taḡşîş kılındı. Zeyne'l-'âbidîn ḥazretlerini elleri bağı olduğı ḥâlde Yezîd'in karşısına çıkardılar. Müşârün-ileyh: "Yâ Yezîd Resûlu'llâh beni bu ḥâlde görse ellerimi çözerdi" dedi. Yezîd "ṡoğru söyledin" diyerek elleriniñ çözümlerini emr eyledi.

Ba'de Yezîd Ḥazret-i Zeyne'l-'âbidîn'e ḥiṡâben: "Seniñ babañ benim ḥaḡḡımı inkâr ve salṭanatımı elimden almak istedi cezâsını da buldu" demesiyle Zeyne'l-'âbidîn bu sözlere cevâben "Ve lâ tefrehû bi mâ âtâkum vallâhu lâ yuḡıbbu külle muḡtâlin feḡûr"¹⁰ âyet-i kerîmesini tilâvet buyurdu.

Yezîd âl-i Ḥüseyn'ıñ Medîne-i Münevvere'ye îşâl olunmalarını Beşîr bin Nu'mân'a emr ve ḥaḡlarında müşfikâne mu'âmele edilmesini ayrıca tenbîh eyledi. Ehl-i Şâm'dan emîn bir zâta terfîk olundular. Medîne'ye muvâşalatlarında ehl-i beldeden ağlamadık kimse ḡalmadı. Hepsini birden türbe-i sa'âdete götürdüler. Şebeke-i Resûlu'llâh'ıñ pîş-gâhında durdular da ḥazîn şadâlarla "Yâ Resûlu'llâh ḥâlimize naḡar buyur ḥânedân-ı nübüvvetiñi ne ḥâle ḡoydular" diye rûḥâniyyet-i Ḥazret-i Peygamberîye 'arz-ı şikâyet eylediler. [20]

¹⁰ "Ve Allah'ın size verdiğı nimetlerle şıarmayasınız diye (böyle yaptık.) Çünkü Allah, kendini beğenip övünen hiçbir kimseyi sevmez." (*Kur'an-ı Kerîm*, Hadîd, 23)

Hzret-i İmâm'ın re's-i mübâreklerini neredede medfûn bulunduğu hakkında bir çok ihtilâfât vardır. Ba'zıları 'Aselan'da¹¹ ba'zıları Kâhire kırbunda Hân Halîlî-nâm maħalde medfûn olduğunu beyân ediyorlarsa da bir kavî-i şahîh yokdur. Bize kalırsa Mu'âviye Hzret-i 'Alî'niñ hâtırâtını kalb-i ümmetden silmek için cesed-i 'Alî'yi imhâ eylediği gibi bu işre iktifâen Yezîd de ileride bir ihtilâl çıkmamak ve nâm-ı mazlûm Hüseyin'i hâtırâ getirmemek için ser-i Hüseyin'i ihfâ etdirmiştir. O zamânın siyâsiyyâtı da bunu icâb etmiş olmalıdır.

Hzret-i İmâm şoñ derece seħî ve meħâsin-i ahlâka ve 'ulviyyet-i vicdâna mâlik idi. Bir gün bir fakîr ihsânına muntazır oldu. Bir sâ'at şoñra tedârik etdiği aqçeyi mezkûr fakîre verdi ve "Afv ediñiz sizi bekletdik" sözleriyle 'ulüvv-i tab'ını ve numûne-i nezâketlerini izhâr buyurdular. Müşârün-ileh hâzretleriniñ ahlâka numûne-i imtişâl olacak kelimât-ı hikmet-gâyâtı çokdur. Bir gün ahâlîye karşı şu nuq-ı şerîfi söyledi: "Ey nâs in'âm ve mekârime müsâra'at ediñiz. Bilmiş oluñuz ki iyilikler teşekkürle kesb olunur faqâat ecir ve mükâfâtı müntec olur. İnsânlara iyilik eden bir kimseyi görseñiz siz nazara [21] meserret veren bir cemâli görmüş olursuñuz. Kötülük icrâ eden şahşı temâşâ etdiđiñiz vaqt bilmiş oluñuz ki çirkin bir sîmâya baқыorsuñuz. Seħî 'azîz baħîl zelifdir. İnsânların eñ civân-merdi kendinden bir şey talep olunmadan 'atâ eden ve intikâmını iktidârı varken 'avf edendir. İyilik edene Cenâb-ı Haq iyilik verir. Hilm zînet, vefâ mürüvvet, şıla ni'mettir. Ehl-i füsûk ve denîlerle mücâlese şerdir. Hzret-i Hüseyin'in künyeleri 'Abdu'llâh'dır. Şoñ

SONUÇ

Hilmî-zâde İbrâhîm Rif'at'ın Hzret-i Hüseyin Vak'a-i Dil-Süz-ı Kerbelâ adlı mensur maktel-i Hüseyin'i edebî yönü zayıf olan tarihî bir vesika niteliğindedir. 1327 yılında İbrâhîm Vâsîf adıyla bastırılan Şehâdet-i Hüseyin İbn-i 'Alî'nin aslında Hilmî-zâde'nin eserinin ikinci baskısı olduğu, kaynaklarda ayrı ayrı zikredilen bu iki eserin aslında tek bir kalemde çıktığı anlaşılmuştur. Müellif ikinci baskıda, esere edebî bir hava katmak için bazı manzum parçalar da eklemiştir. Bir okulda müdürlük görevinde bulunduğunu tespit ettiğimiz Hilmî-zâde İbrâhîm Rif'at, pek çok eser vermiş olmasına rağmen bilinmeyen bir simadır. Öğretmenlik mesleğine uygun olarak halkı bazı tarihî kişi ve olaylar hakkında bilgilendirmek, bilinçlendirmek için mensur risaleler yazmıştır. İşlediği konulardan hareketle onun Türk-İslâm tarihiyle alakalı dersler veren bir öğretmen olduğunu söyleyebiliriz. Kerbelâ olayının iç yüzünü anlattığı bu eseri gibi diğer eserleri de tarihî bilgilerden farklı olarak başka hususları ihtiva etmemektedir. Ayrıca

hangi kaynaklardan istifade ettiği de meçhuldür. Sonuç olarak kıyıda köşede kalmış bir yazar olan Hilmî-zâde'nin eserleri bir külliyat hâlinde hazırlanmalı ve literatüre kazandırılmalıdır.

KAYNAKÇA

Arslan, Mehmet. - Aksoyak, İsmail Hakkı. "Gelibolulu Âlî'nin Kerbela Mersiyelerini Muhtevi Bir Risalesi: Subhatü'l-Abdâl", *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 2, (1996): 49-67.

Arslan, Mehmet. - Erdoğan, Mehtap. *Kerbela Mersiyeleri*, Ankara: Grafiker Yayınları, 2009.

Aydın, Haluk. "Remzî'nin Kerbelâ Mersiyesi", *Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13, (2017): 239-254.

Azizova, Elnure. *Kerbela Vak'ası*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, 2001.

Çağlayan, Bünyamin. *Kerbela Mersiyeleri*, Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, 1997.

Erdoğan, Mehtap. "Sivaslı Şair Ali Şadi ve Kerbelâ Mersiyelerini İhtiva Eden Sırışk-i Matem Adlı Eseri", *Adıyaman Üni. Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, (2009): 54-72.

Hilmî-zâde İbrâhîm Rıf'at. *Hazret-i Alî (r.a.) Cemel Vak'ası*, İstanbul, 1327 .

Hilmî-zâde İbrâhîm Rıf'at. *Hazret-i Alî ve Mu'âviye Sıffin Vak'ası*, İstanbul, 1326;.

Hilmî-zâde İbrâhîm Rıf'at. *Hazret-i Hüseyin (r.a.) ve Vak'a-i Dil-Süz-ı Kerbelâ*, İstanbul, 1326.

Hilmî-zâde İbrâhîm Rıf'at. *Meşâhîr-i Ashâb-ı Güzîn ve Terâcim-i Ahvâl-ı Fukahâ*, İstanbul, 1324.

Kaya, Bilge. "Muharrem Ayı ve Kerbelâ Mersiyeleri", *Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 33, (2005): 501-519.

Kazan, Şevkiye. "Üsküdarlı Osman Şems Efendi ve Kerbelâ Mersiyesi", (II. Üsküdar Sempozyumu, Üsküdar Belediyesi, İstanbul, 2004)

Köksal, Mustafa Asım. *Hazreti Hüseyin ve Kerbelâ Faciası*, İstanbul: Karaca Yayınevi, 2008.

Külekcî, Cahit, "Hilmî-zâde İbrâhîm Rıfat'ın Sa'd B. Ebî Vakkas İsimli Risâlesi", *Hikmet Yurdu*, 10/10, (2017): 253-275.

Öz, Mustafa. "Kerbela", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* 25: 271-272. Ankara: TDV Yayınları.

Şimşek, Selami. "Bandırmalı Şeyh Yûsuf Nizâmeddin Efendi (ö. 1165/1752) ve Mersiye-i Şâh-ı Şehîd-i Kerbelâ'sı", *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 30, (2006): 65-81

Toprak, Seydi Vakkas. "Tarih-i İslâm'dan Parlak Bir Sahife: Alparslan", (Malazgirt Meydan Muharebesi ve Sultan Alparslan Uluslararası Sempozyumu, Basılmamış Bildiri Metni, 26-28 Nisan, Muş, 2018)

Türkoğlu, Serkan. "Türk Edebiyatında Maktel-i Hüseyinler ve Bekâî'nin Kitâb-ı Kerbelâ Mesnevisi", *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 58, (2017): 107-128.

Yıldız, Alim. (Ed.) *Çeşitli Yönleriyle Kerbela 3 Cilt*, Sivas, 2010.

Yıldız, Ramazan. *Hâl Tercemeleriyle Meşhur Ashab ve Fukaha, Hilmizade İbrahim Rifat*, Beyhan ve Cilt Yayınevi, 1968.